

tem še celó več škoduje, kakor koristi. Naj bolje je, da učitelj vsako berilno vajo popred pismeno izdela in si po pomočnih knjigah poišče vse boljše točke, o katerih po tem v šoli govori. Brez priprave se zaide lahko na predolga ali pa tudi na kriva pota, s katerih težko zopet pride na pravo pot. Šolski čas je drag; treba se je varovati, da se ne zapravlja z nepotrebnim in še celó s škodljivim razkladanjem.

4) Posebno je učitelju treba paziti, kedar učenci berejo pesmi, t. j. berilne sestavke v vezani besedi. Učenci se ne smejo navaditi, da bi zloge in posamne besede, naj si bo med versto ali na koncu verste, po ostri méri naglaševali, temuč berejo naj tako, kakor bi sicer brali v nevezani besedi.

5) Učenci naj se vadijo, da sčasoma tudi sami, t. j. brez učiteljevega napeljevanja berejo, da se navadijo samostalno brati.

P.

Nekteri opominki pri odgoji.

Odgojnik naj se ozira na vse otroške moči in nagibe, ter naj jih obdeluje in k dobremu napeljuje, da rastejo z otrokom, da so mu bolj in bolj blagejša in terdnejša lastnina. Kakor pa odgojnik porabi vse, kar vé, da bi mu k temu pravemu namenu pripomoglo, ravno tako tudi odvräa, kar mu je na poti, ali kar zadržuje pravo pospeševanje.

Odgoja ima tedaj mnogo opraviti z nekterimi napakami, ki so otrokom posebno lastne, in se morajo, kakor ljulika, populiti iz otroškega serca, ker so krepostnemu značaju nasproti. Zeló važno je to opravilo in težavno, ker se prav težko poznä pri otroku, kdaj je napaka iz hudovoljnosti, ali iz nevednosti, ali iz otroške npravne poverhnosti in naglosti; včasimamo tudi prvi začetek kake dobre lastnosti za napako. Otrokom težko dopovemo, da ne ravna jo prav; pa ne zavoljo tega, ker nočejo slišati, ampak zavoljo tega, ker nas ne razumejo, ali ne zapopadejo, kaj je pravo. Nektere take napake so otroku prirojene, drugih se otroci drugače navzamejo med prvo odgojo; zopet druge se prikazujejo v letih, kedar donašajo moči in mladost omamijo, da se ne zavé, kaj je prav, kaj ne; če premišljujemo, kako različne okoliščine obdajajo otroke, in kako malo vidijo dobrega, slabega pa védno več, bomo pač mladost bolj mi-

lovali, kakor pa bi njih napake pripisovali hudovoljnosti, dasiravno se tudi ta nahaja pri otrocih.

Pravi odgojnik primerja otroške napake prikazni kake bolezni, dušne ali telesne, ter mirno premišljuje, kako bi pomagal bolniku. Ako odgojnik najde take pomočke, tudi počaka, da bi ž njimi do otroškega serca segal in vse prav vravnoval. Treba pa je pri tem pred vsem drugim potrpeljivosti. Kar se je vrastlo otroku čez dolgo, se mahoma ne odpravi; ima, bi rekel, vsak otrok drugo glavo, ki se vsaka po svojem uri in bistri, ter misli po svoje; tudi nas navadno sklepi, da je ta tak kot uni, motijo in zapeljujejo.

Pri vsem tem naj se odgojnik ne vstraši težav; temuč naj le skerbno premišljuje otroške napake, pa tudi, kaj je njih korenika ali vzrok, in kako bi se dala ta in una odpraviti.

Ena naj hujših otroških navad je laž. Pravijo sicer, da le otrok, norec in pa pijanec govoré resnico, vender to vselej ni tako; resnično pa je, da je Bog vstvaril otroka odkritoserčnega, in ga je storil pripravnega za resnico. Lažnjive pa dela otroke 1) zgled, ako otroci slišijo govoriti in pripovedovati, kar vejo, da ni res, ali se pa še le čez dolgo spominjajo, da so kaj takega slišali. 2) V nekterih hišah napeljujejo otroke k lažnjivosti kot nalašč. Tu mati ali oče ne sme vediti, kaj se je zgodilo, in otroku se grozi in naroča, da mora drugače govoriti, kakor vé, da je res. 3) Včasih se tudi hvali lažnjiva zvijača, s katero se je otrok otel kaki kazni, in je tako prevaril prednika. 4) Preojstro ravnanje z otroci zapeljuje otroke, da lažejo, ker se bojé prehude kazni; zapeljuje jih pa v laž tudi, ako otroka silimo kaj povedati, kar povedati ne sme ali pa ne more. 5) Ako se otrokom preveč verjame, in se ne briga, ali je otrok govoril resnico, ali ne, izreja se lahko lažnjivec, pa tudi, ako se mu čisto nič ne zaupa, se otrok pripravi tako daleč, da mu je vse eno, če govori resnico, ali laž. Naj več laži pa nastane iz sebičnosti; tu se dá kaj pridobiti, tam se hoče kazni ogniti, pomagati prijatelju, se prilizniti, s kom potegniti, da bi ga ne sovražil, ali da bi ga imel prijatelja. Tudi prav živa domišljija, stori včasih, da otrok več govori, kakor je res. Žali Bog, da so tudi odrasčeni, ki lahkoverne ljudi prav gerdo nalažejo, in menda v tem iščejo svoje slave!

Privajena laž stori, da človek zgubi ves нравni značaj, ter ga stori potuhnjenca, hinavca in kdo vé, kaj še. Treba

je tedaj z vso silo delati, da se otroci varujejo te gerde napake, in če so se je že privadili, da se je, pred ko je mogoče, odvadijo. To se zgodi, ako z otroci ne ravnamo preojstro; ako otrokom kažemo v povestih, v govorjenji in djanji, da resnica in poštenje velja čez vse; da se pregreški, ki jih kdo odkritoserčno spozná, ne kaznujejo ali celó nič ali saj ne tako hudo, kakor tisti, ki jih kdo z lažjo zakriva, — da se tistemu, ki je odkritoserčen, mnogo zaupa, lažnjivcu pa se ne verjame, če tudi govori resnico. Včasí je treba otroku pomagati, da pové resnico, posebno takrat, ako mu gre za kazen in se bojí povedati resnice; otroka ne lovimo in ne mučimo z zvitimi vprašanji; z otroci naj se ravna odkrito in naravno.

Naj ne misli otrok nikdar, da bo z lažjo kaj opravil. Treba je, da se dobro vé, kaj otrok hoče, in kako hoče on to doseči.

Pri preiskavah bodimo prijazni, ter milujmo otroka ne zavoľjo kazni, temuž zavoľjo pregreška. Kedar otrok spozná po resnici, naj se mu odpusti ali pomanjša kazen; kedar pa taji, naj bode osramoten. Ne zahtevajmo v nobeni reči preveč od otroka, da ga ne silimo, da bi se hlinil ali prilizoval; pa tudi mi se mu nikdar ne prilizujemo. Otrok naj pa tudi vidi, da je odgojnik njegov naj večji prijatelj, da mu le dobro hoče, in naj si pridobuje zaupanje in ljubezen, kakor vé in zna.

V šoli se navadno prepoveduje, da naj se domá ne pravi, kaj se je v šoli zgodilo; prav, da se ne opravljajo otroci in učitelj, — ako je pa otroka samega kaka krivica ali kazen zadela, ne more se prepovedovati, da bi ne potožil domá, ako nočemo, da bi izrejali pokritega človeka. Naj hudobniše je, če otrok toži, da bi koga pripravil v zadrego, posebno pa če skrivaj toži, kaj je ta ali uni počél, ali kaj je govoril; ko bi se hotel tudi le prikupiti s tem, ne sme se to nikdar terpeti. Šega je pri nekterih družinah, da vadijo otroke, da se lepo obnašajo; učé jih pa tudi sladkih besedí, od kterih serce nič ne vé; to je podlaga hlinstvu in lažnjivosti, posebno, ako otrok spozná, da tudi drugi ne mislijo tako, kakor govoré. Navada, da se otrok mora zahvaljevati za kazen, naj se ravno zavoľjo tega opušča.

Kedar se kaznuje laž, treba je, da se dobro prevdari, kaj je otroka naklonilo, da je lagal; kajti med lažjo in lažjo je zeló velik razloček. Nekteri otroci lažejo, ker so lahkomiselni, drugi so preboječi, da bi povedali resnico; primeri se pa tudi, da otrok ne pové resnice, ker noče biti nezvest svojemu prija-

telju; le prav sprideni otroci lažejo iz hudobije. To vse kaže, da se vse laži ne morejo enako kaznovati. Lahkomiselnik naj spozná svojo laž, in naj jo popravi pri tej priči; pri boječih pomaga že resnoben poduk; zvestoba do kakega prijatelja ne opraviči laži, vendar pa naj tak otrok ne terpi enake kazni z zapeljivcem, ker zvestoba je lepa lastnost, ki se pa mora otroku razjasniti, kdaj in kako se ona odlikuje pri človeku in mu daje zasluge. Hudovoljnejš naj terpi naj hujšo kazen. A kazen ne boljša hudovoljneža, ga le toliko poniža, da spregleda svojo krivico. Odgojnik naj ga potem prijazno napeljuje do spoznanja, kako gerda je laž in kako hude posledke ima.

P. C.

Pomenki

o slovenskem pisanji.

XLIV.

U. Po brizinskih spominkih se veže stara in nova slovenščina, kaj ne?

T. „Še starejši ali saj toliko star je slovenski napis na vojvodskem stolcu, ki na Gospesvetskem polju blizu pol-drugo uro od Celovca na desnej strani ceste stoji. Kakor sploh zgodovinarji terdijo, je ti stol in napis iz dobe Ingua, poslednjega vojvoda Slovincov proti koncu osmega stoletja. Še dan današnji so sledeče besede brati:

VERI

MA SVETI VERI

PRAVDO BRANI VDOVE.

Da so se Gorotanski vladarji do 12. stoletja v slovenskem (windischen) jeziku vstanavljali, nam priča naj starejši Gorotanski letopisec Janez, opat v Vetrinju (Viktring) blizu Celovca, ki je okoli leta 1280 živel (cf. Janežič Pregl. sloven. slovst. 1857).

U. Kako so se vstanavljali gorotanski vojvodi, o tem je brati sim ter tje, poslednjič menda v Cvetniku I., str. 112—113. Pomenljive so bile dotične šege, in vprašanja, ki jih je kmet dajal novemu vojvodu.